

ลักษณะทั่วไปของครัวเรือนตัวอย่าง

ตามที่ได้กล่าวแล้วว่าในการศึกษาคั้งนี้ได้เลือกอำเภอมะแม จังหวัดเชียงใหม่เป็นพื้นที่ทำการศึกษา โดยได้ทำการคัดเลือกตำบลตัวอย่างเป็นจำนวน 2 ตำบลคือ ตำบลท่าผาซึ่งเป็นพื้นที่ที่อยู่ในเขตโครงการพัฒนาลุ่มน้ำแม่แจ่ม ระยะที่ 1 และตำบลแม่จางซึ่งเป็นพื้นที่อยู่นอกเขตโครงการดังกล่าว การเลือกตัวอย่างการศึกษาในแต่ละตำบลใช้วิธี Simple Random Sampling โดยทำการสุ่มตัวอย่างจากหมู่บ้านชาวไทยพื้นเมืองในแต่ละเขตเป็นจำนวนเขตละ 100 ตัวอย่างและได้ทำการสัมภาษณ์ครัวเรือนตัวอย่างในเดือนกุมภาพันธ์ 2527 จากผลการศึกษาครัวเรือนตัวอย่างพบว่าลักษณะโดยทั่วไปของครัวเรือนเกษตรกรรมนั้น พอสรุปได้ดังนี้ สมาชิกของครัวเรือน

จากการศึกษาพบว่าครัวเรือนเกษตรกรรมที่ตกเป็นตัวอย่างของทั้งสองตำบลนั้นมีโครงสร้างของครัวเรือนที่คล้ายคลึงกัน โดยมีจำนวนสมาชิกครัวเรือนโดยเฉลี่ยครัวเรือนละ 5-6 คน (หรือเฉลี่ย 5.45) แต่ตำบลแม่จางมีจำนวนสมาชิกโดยเฉลี่ยจากการคำนวณมากกว่าตำบลท่าผาเล็กน้อย คือมีค่าเฉลี่ย 5.62 ในขณะที่ตำบลท่าผามีค่าเฉลี่ย 5.27 (ตาราง 3.1)

สำหรับจำนวนแรงงานของครัวเรือนนั้น ครัวเรือนเกษตรกรรมทั้งหมดที่ตกเป็นตัวอย่างในเขตอำเภอมะแมมีสมาชิกที่อยู่ในวัยแรงงานอายุระหว่าง 11-60 ปี คิดเป็นจำนวนร้อยละ 72.27 ของจำนวนสมาชิกครัวเรือนทั้งหมด โดยที่ครัวเรือนในเขตตำบลท่าผามีสมาชิกดังกล่าวมากกว่าครัวเรือนในเขตตำบลแม่จางเล็กน้อย โดยมีเป็นจำนวนร้อยละ 73.43 ของจำนวนสมาชิกครัวเรือนทั้งหมดของตำบล ในขณะที่ตำบลแม่จางมีสมาชิกครัวเรือนประเภทเดียวกันเป็นจำนวนร้อยละ 71.17 ของจำนวนสมาชิกครัวเรือนตัวอย่างในเขตนั้น ส่วนจำนวนสมาชิกนอกวัยแรงงานของครัวเรือนนั้นพบว่า มีเป็นจำนวนทั้งหมดคิดเป็นร้อยละ 27.73 โดยที่ครัวเรือนในเขตตำบลแม่จางมีจำนวนสมาชิกดังกล่าวมากกว่าในเขตตำบลท่าผาเล็กน้อย คือมีเป็นจำนวนร้อยละ 28.83 และ 26.57 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของแต่ละเขตตามลำดับ อย่างไรก็ตาม

ตาราง 3.1 ลักษณะทั่วไปของครัวเรือนตัวอย่าง

รายการ	ตำบล		รวม
	ทาศา	แมนาจร	
1. จำนวนครัวเรือนตัวอย่าง	100	100	200
2. จำนวนประชากร (คน)	527	562	1,089
3. แรงงานของครัวเรือน (%)			
-วัยแรงงาน (11-60 ปี)	73.43	71.17	72.27
-นอกวัยแรงงาน	26.57	28.83	27.73
-ทำงานจริง	66.41	64.59	65.47
4. การศึกษาของสมาชิกครัวเรือน (%)			
-ไม่ไ้เรียนหนังสือ	24.67	18.15	21.30
-จบต่ำกว่าชั้น ป.4	5.31	6.05	5.69
-จบชั้น ป.4	39.85	35.23	37.47
-จบสูงกว่าชั้น ป.4	6.45	11.21	8.91
-ระหว่างการศึกษา	18.79	18.15	18.46
5. อาชีพของสมาชิกครัวเรือน (%)			
-เกษตรกร	64.14	63.34	63.73
-ไม่ใช่เกษตรกร	1.89	1.25	1.56
-ไม่ประกอบอาชีพ	33.97	35.41	34.71
6. ขนาดของครัวเรือนเฉลี่ย (คน)	5.27	5.62	5.45

ตามสมาชิกครัวเรือนที่มีอยู่ในวัยแรงงานนั้นไม่ไ้ทำงานหมดทุกคน ทั้งนี้เนื่องจากมีสมาชิกบางคนที่อยู่ในระหว่างการศึกษา พักการหรือไม่ไ้ทำงานด้วยสาเหตุอื่นๆ ซึ่งทำให้จำนวนสมาชิกที่ทำงานให้กับครัวเรือนเพียงร้อยละ 65.47 ของจำนวนสมาชิกครัวเรือนทั้งหมดโดยครัวเรือนในเขตตำบลท่าผามีจำนวนสมาชิกที่ทำงานจริงเป็นจำนวนร้อยละ 66.41 ของจำนวนสมาชิกครัวเรือนทั้งหมดของตำบล และตำบลแฉะมีสมาชิกที่ทำงานให้กับครัวเรือนจริงๆ ร้อยละ 64.59 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของตำบลน้อยกว่าในเขตตำบลท่าผาเล็กน้อย

ในด้านการศึกษาของสมาชิกครัวเรือนพบว่าในเขตตำบลท่าผามีผู้ไม่ไ้ได้รับการศึกษาซึ่งมีระดับเลขมากกว่าในเขตตำบลแฉะ โดยมีสมาชิกดังกกล่าวเป็นจำนวนร้อยละ 24.67 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดในเขตตำบลท่าผา ในขณะที่ตำบลแฉะมีผู้ไม่ไ้ได้รับการศึกษาระดับมัธยมร้อยละ 18.15 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของตำบลเท่านั้น โดยที่จำนวนสมาชิกประเภทนี้ทั้งหมดรวมทั้งสองเขตคิดเป็นจำนวนร้อยละ 21.30 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด เมื่อพิจารณาจำนวนผู้ที่จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา 4 แล้วพบว่า ตำบลท่าผามีจำนวนผู้ที่จบการศึกษาในระดับนี้ เป็นสัดส่วนที่มากกว่าตำบลแฉะ และยังมีจำนวนผู้ที่อยู่ในระหว่างการศึกษาในสัดส่วนที่มากกว่าเขตตำบลแฉะด้วย โดยในเขตตำบลท่าผามีสมาชิกที่อยู่ในกลุ่มดังกกล่าวเป็นจำนวนร้อยละ 39.85 และ 18.79 ของจำนวนสมาชิกครัวเรือนทั้งหมดของตำบลตามลำดับ ในขณะที่ตำบลแฉะมีสมาชิกครัวเรือนในประเภทเดียวกันเป็นจำนวนร้อยละ 35.23 และ 18.15 ของจำนวนสมาชิกครัวเรือนทั้งหมดของตำบลตามลำดับ โดยที่สมาชิกครัวเรือนประเภทเดียวกันนี้ของทั้งสองเขตมีเป็นจำนวนร้อยละ 37.47 และ 18.46 ของจำนวนสมาชิกครัวเรือนทั้งหมดตามลำดับ อย่างไรก็ตามพบว่าตำบลแฉะมีผู้ที่ศึกษาจบในระดับที่ต่ำกว่าประถมศึกษา 4 และ สูงกว่าประถมศึกษา 4 เป็นสัดส่วนมากกว่าในเขตตำบลท่าผา โดยมีสมาชิกครัวเรือนในกลุ่มดังกกล่าวเป็นจำนวนร้อยละ 6.05 และ 11.21 ของสมาชิกทั้งหมดของตำบลตามลำดับ ซึ่งในเขตตำบลท่าผา มีจำนวนสมาชิกในกลุ่มประเภทเดียวกันเป็นสัดส่วนร้อยละ 5.31 และ 6.45 ของจำนวนสมาชิกครัวเรือนทั้งหมดของตำบลตามลำดับ โดยสมาชิกที่จบสูงกว่าชั้นประถมศึกษา 4 นั้น มีความแตกต่างกันค่อนข้างมากเมื่อเปรียบเทียบกับความแตกต่างระหว่างตำบลทั้งสองของกลุ่มการศึกษาอื่น และเมื่อพิจารณาถึงสมาชิกในแต่ละกลุ่มรวมทั้งสองเขตแล้ว พบว่ามีสัดส่วนเป็นร้อยละ 5.69 และ 8.91 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดตามลำดับ

การประกอบอาชีพของครัวเรือนเกษตรกรนั้นมีอาชีพคานการเกษตรเป็นหลัก สมาชิกทั้งหมดหรือเกือบทั้งหมดของครัวเรือนจะประกอบอาชีพคานการเกษตร และได้ศึกษาพบว่าสมาชิกครัวเรือนเป็นจำนวนร้อยละ 63.73 ของสมาชิกทั้งหมดเป็นเกษตรกรและสมาชิกครัวเรือนในเขตตำบลท่าเสาประกอบอาชีพการเกษตรเป็นหลักมากกว่าสมาชิกครัวเรือนในเขตตำบลแม่जारเล็กน้อย คือมีเป็นสัดส่วนร้อยละ 64.14 ของจำนวนสมาชิกครัวเรือนทั้งหมดของตำบล ในขณะที่เขตตำบลแม่जारมีสมาชิกที่อยู่ในกลุ่มดังกล่าวเป็นสัดส่วนร้อยละ 63.34 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของตำบล นอกเหนือจากสมาชิกที่มีอาชีพคานการเกษตรแล้ว สมาชิกของครัวเรือนบางคนอาจประกอบอาชีพอื่นเป็นหลัก เช่น ถ้าขาย รับจ้าง หรืออาชีพอื่นๆ นอกการเกษตร ซึ่งตำบลท่าเสา มีจำนวนสมาชิกที่ไม่เป็นเกษตรกรเป็นสัดส่วนร้อยละ 1.89 ของสมาชิกครัวเรือนทั้งหมดของตำบล มากกว่าเขตตำบลแม่जारที่มีสมาชิกในประเภทนี้เป็นสัดส่วนร้อยละ 1.25 ของสมาชิกครัวเรือนทั้งหมดของตำบลเล็กน้อยและเมื่อรวมทั้งสองเขตแล้วปรากฏว่ามีสมาชิกประเภทนี้คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 1.56 ของจำนวนสมาชิกครัวเรือนทั้งหมดในจำนวนสมาชิกทั้งหมดของครัวเรือนนั้นอาจมีสมาชิกบางส่วนที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะยังไม่อยู่ในสภาพที่สามารถทำงานให้กับครัวเรือนได้ เช่น ยังเป็นเด็กหรืออยู่ในระหว่างการศึกษา หรือเจ็บป่วยเรื้อรัง เป็นต้น สมาชิกครัวเรือนเหล่านี้นับเป็นภาระเลี้ยงดูของครัวเรือนและจากการศึกษาพบว่าครัวเรือนเกษตรกรทั้งสองเขตนี้ จำนวนสมาชิกที่อยู่ในภาระเลี้ยงดูของครัวเรือนในสัดส่วนที่ค่อนข้างสูง กล่าวคือ มีเป็นจำนวนร้อยละ 34.71 ของจำนวนสมาชิกครัวเรือนทั้งหมด โดยที่ในตำบลท่าเสานั้นมีสัดส่วนของสมาชิกประเภทนี้ถึงร้อยละ 33.97 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของตำบล อย่างไรก็ตามยังนับว่าเป็นสัดส่วนที่ต่ำกว่าในเขตตำบลแม่जार ซึ่งมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 35.41 ของจำนวนสมาชิกครัวเรือนทั้งหมดของตำบล

โดยทั่วไปแล้วจะเห็นได้ว่าโครงสร้างของครัวเรือนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสมาชิกภายในครัวเรือนระหว่างตำบลท่าเสาและแม่जारนั้นมีความคล้ายคลึงกันมาก โดยครัวเรือนในตำบลแม่जारจะมีขนาดครัวเรือนโดยเฉลี่ยใหญ่กว่าและมีสมาชิกครัวเรือนที่ไม่ได้รับการศึกษามากกว่าเป็นจำนวนน้อยกว่าในเขตตำบลท่าเสาเล็กน้อย แต่มีสัดส่วนของสมาชิกครัวเรือนที่อยู่ในวัยแรงงานและที่ช่วยทำงานให้กับครัวเรือนต่ำกว่าในเขตตำบลท่าเสา ซึ่งทำให้เขตตำบลแม่जारมีสมาชิกที่ตกเป็นภาระเลี้ยงดูของสังคมมากกว่าในเขตตำบลท่าเสาด้วย เมื่อพิจารณาถึงสภาพรวมๆ แล้ว สามารถกล่าวได้ว่า ทั้งสองตำบลนั้นไม่มีอะไรที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด

โครงสร้างรายได้ทางการเกษตรของครัวเรือน

รายได้จากการเกษตรเป็นรายได้หลักของครัวเรือน โดยเฉพาะอย่างยิ่งรายได้จากการปลูกพืชแต่ผลผลิตส่วนใหญ่จะถูกเก็บไว้เพื่อการอุปโภค-บริโภคภายในครัวเรือน ทั้งนี้ ราย-
ได้ที่เป็นเงินสดจากการขายผลผลิตทางการเกษตรจึงเป็นรายได้เพียงส่วนน้อยของครัวเรือนและ
จะเป็นผลผลิตที่ทำการปลูกในฤดูแล้ง หรือการขายสัตว์เลี้ยงเป็นส่วนใหญ่ พืชที่เกษตรกรปลูกกัน
มากได้แก่ ขวานาปี ขวานาปรัง ข้าวไร่ ข้าวโพคเลี้ยงสัตว์ ถั่วเหลือง และ ถั่วลิสง
ส่วนสัตว์ที่เลี้ยงไว้ส่วนใหญ่ได้แก่ กระบือ ไก่ และสุกร

การปลูกพืชของครัวเรือนเกษตรกรทั้งสองเขตนั้นจะปลูกพืชทั้งในฤดูฝนและ ฤดูแล้งแต่
การปลูกพืชในฤดูแล้งจะมีการปลูกน้อยเนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่ไม่มีน้ำหรือมีน้ำไม่เพียงพอต่อการปลูก
พืช จากการศึกษาพบว่าครัวเรือนเกษตรกรทั้งสองเขตทำการปลูกพืชในฤดูฝนทุกครัวเรือน และ
โดยเฉลี่ยแล้วพบว่าการใช้เนื้อที่เพาะปลูกเป็นจำนวนครัวเรือนละ 7.14 ไร่ โดยที่ครัวเรือนใน
เขตตำบลท่าเสาจะมีจำนวนเนื้อที่เพาะปลูกในช่วงนี้น้อยกว่าครัวเรือนใน เขตตำบลแม่जार โดย
จะมีการปลูกพืชในฤดูนี้เฉลี่ยครัวเรือนละ 5.79 ไร่ ในขณะที่ครัวเรือนในเขตตำบลแม่जारทำ
การปลูกโดยเฉลี่ยครัวเรือนละ 9.27 ไร่ ซึ่งเป็นจำนวนที่มีความแตกต่างกันมากอย่างไรก็ตาม
ได้พบว่าครัวเรือนเกษตรกรในเขตตำบลท่าเสาทำการปลูกขวานาปีซึ่งเป็นพืชหลักของครัวเรือน
นั้นมีจำนวนมากกว่าผู้ปลูกในเขตตำบลแม่जार คือมีผู้ปลูกขวานาปีในเขตตำบลท่าเสาเป็นจำนวน
ร้อยละ 85.0 ของครัวเรือน ตัวอย่างทั้งหมดในเขตนี้และคิดเป็นร้อยละ 82 ของจำนวนครัว
เรือนทั้งหมดในเขตตำบลแม่जार พันธุ์ข้าวที่ใช้ปลูกกันมากได้แก่พันธุ์เหมยทอง ซึ่งเป็นพันธุ์
พื้นเมือง แต่มีการใช้พันธุ์ขาว กข. ต่างๆ อยู่บ้าง เช่น กข.6, กข.8 และ กข.10 เป็นต้น
โดยเฉลี่ยแล้วครัวเรือนเกษตรกรในเขตตำบลท่าเสาจะทำการปลูกขวานาปีเป็นจำนวนครัวเรือน
ละ 3.90 ไร่ น้อยกว่าในเขตตำบลแม่जारซึ่งครัวเรือนเกษตรกรจะปลูกขวานาปีโดยเฉลี่ย
ครัวเรือนละ 4.62 ไร่ โดยใช้ชาวพันธุ์เหมยทองเกือบทุกครัวเรือน คิดร้อยละ 97.56 ของ
จำนวนผู้ปลูกทั้งหมดของตำบล ส่วนผลผลิตที่ได้นั้นโดยเฉลี่ยแล้วในเขตตำบลท่าเสาได้รับผลผลิต
เฉลี่ยต่อไร่สูงกว่าในเขตตำบลแม่जारเล็กน้อย กล่าวคือในเขตตำบลท่าเสาได้รับผลผลิตเฉลี่ย

51.21 ดังต่อไปนี้และเขตตำบลแม่ณาจรได้รับผลผลิตโดยเฉลี่ย 46.50 ดังต่อไปนี้ (ตาราง 3.2) และเมื่อรวมทั้งสองเขตแล้วพบว่ามีผู้ทำนาปีทั้งหมด 167 ครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 83.5 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด และผลผลิตโดยเฉลี่ยต่อไร่ในเขตนี้มีจำนวน 48.74 ดัชนี

พืชสำคัญอีกชนิดหนึ่งที่ปลูกกันมากในฤดูฝนคือ ข้าวไร่ ซึ่งมีครัวเรือนที่ปลูกพืชชนิดนี้รวมทั้งสิ้น 122 ราย คิดเป็นร้อยละ 61.0 ของจำนวนครัวเรือนตัวอย่างทั้งหมดโดยเฉพาะอย่างยิ่งเกษตรกรในเขตตำบลแม่ณาจรนั้น เกือบทั้งหมด (ร้อยละ 90 ของครัวเรือนตัวอย่าง) จะทำการปลูกข้าวไร่ ส่วนในเขตตำบลท่าผามีผู้ปลูกน้อยกว่าคือมีเพียงร้อยละ 32 ของครัวเรือนตัวอย่างในเขตนี้ พันธุ์ข้าวที่ใช้กันมาก คือพันธุ์ข้าวแพร่ ซึ่งเป็นพันธุ์พื้นเมืองที่เกษตรกรทั้งสองเขตนิยมใช้ปลูกในสัดส่วนใกล้เคียงกัน (ตำบลท่าผา มีเกษตรกรที่ใช้พันธุ์นี้เป็นจำนวนร้อยละ 71.88 และตำบลแม่ณาจรมีจำนวนร้อยละ 72.22 ของจำนวนผู้ปลูกข้าวไร่ของแต่ละเขตตามลำดับ) สำหรับจำนวนเนื้อที่ที่ใช้ปลูกพืชชนิดนี้พบว่า โดยเฉลี่ยแล้วแต่ละครัวเรือนใช้เนื้อที่เป็นจำนวน 4.91 ไร่ โดยในเขตตำบลท่าผามีการใช้เนื้อที่ปลูกโดยเฉลี่ยเป็นจำนวน 4.27 ไร้น้อยกว่าเขตตำบลแม่ณาจรซึ่งใช้เนื้อที่ปลูกโดยเฉลี่ยครัวเรือนละ 5.19 ไร่ นอกจากนี้ผลผลิตต่อไร่โดยเฉลี่ยของตำบลท่าผายังมีจำนวนน้อยกว่าในเขตตำบลแม่ณาจรมาก คือได้รับผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่เพียง 18.11 ดัชนีในขณะที่ตำบลแม่ณาจรมีผลผลิตเฉลี่ยถึง 33.69 ดัชนีต่อไร่ ซึ่งผลผลิตโดยเฉลี่ยต่อไร่ในทั้งสองเขตนี้เป็นจำนวน 30.13 ดัชนี

นอกจากการปลูกข้าวนาปีและข้าวไร่แล้วเกษตรกรในเขตทั้งสองยังทำการปลูกข้าว-โทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งข้าวโทศเลี้ยงสัตว์ซึ่งปลูกกันมากในเขตตำบลท่าผา และมีเนื้อที่ปลูกโดยเฉลี่ยถึง 7.35 ไร่ต่อครัวเรือน ได้รับผลผลิตโดยเฉลี่ยไร่ละ 408.86 กิโลกรัม ส่วนในเขตตำบลแม่ณาจรมีผู้ปลูกเป็นจำนวนเพียง 6 ราย จากจำนวนตัวอย่างทั้งหมด 100 ตัวอย่าง โดยสรุปแล้ว มีผู้ปลูกพืชชนิดนี้รวมทั้งสิ้น 19 ราย คิดเป็นร้อยละ 9.5 ของครัวเรือนทั้งหมด

สำหรับการปลูกพืชในฤดูแล้งของเกษตรกรทั้งสองเขตนั้น ยังสามารถทำได้เพียงบางส่วนของพื้นที่ซึ่งเป็นพื้นที่เพียงส่วนน้อยของพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมดเท่านั้น ทั้งนี้เนื่องจากขาดแคลนแหล่งน้ำที่จะนำมาใช้ในการเพาะปลูก แม้แต่ในเขตตำบลท่าผาซึ่งเป็นเขตที่มีการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรตามโครงการพัฒนาลุ่มน้ำแม่แจ่ม ซึ่งสามารถใช้พื้นที่ทำการปลูกพืชในฤดูแล้งได้มากกว่าในเขตตำบลแม่ณาจรก็สามารถใช้พื้นที่เพื่อการปลูกพืชในฤดูแล้งได้เพียงส่วนน้อยเท่านั้น

ตาราง 3.2 ข้อมูลเกี่ยวกับการผลิตทางการเกษตร ปี 2526 ของครัวเรือนตัวอย่าง

รายการ	ตำบลหามา		ตำบลเม่นจาง		รวม	
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
การปลูกพืชฤดูฝน (ราย)	100	(100.0)	100	(100.0)	200	(100.0)
เนื้อที่เพาะปลูกเฉลี่ยต่อครัวเรือน(ไร่) ^{1/}	5.79	-	8.49	-	7.14	-
1. ชาวนาปี (ราย)	85	(85.0)	82	(82.0)	167	(83.5)
เนื้อที่ปลูกเฉลี่ยต่อครัวเรือน(ไร่) ^{1/}	3.90	-	4.62	-	4.26	-
ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ (กั)	51.21	-	46.50	-	48.74	-
2. ชาวไร่ (ราย)	32	(32.0)	90	(90.0)	122	(61.0)
เนื้อที่ปลูกเฉลี่ยต่อครัวเรือน(ไร่) ^{1/}	4.27	-	5.13	-	4.91	-
ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ (กั)	18.11	-	33.69	-	30.13	-
3. ชาวไทข (ราย)	13	(13.0)	6	(6.0)	19	(9.5)
เนื้อที่ปลูกเฉลี่ยต่อครัวเรือน(ไร่) ^{1/}	7.35	-	0.45	-	5.17	-
ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ (กก.)	408.06	-	141.81	-	401.38	-
การปลูกพืชฤดูแล้ง (ราย)	63	(63.0)	40	(40.0)	103	(51.5)
เนื้อที่เพาะปลูกเฉลี่ยต่อครัวเรือน(ไร่) ^{1/}	2.57	-	1.97	-	2.34	-
1. ถั่วลิสง (ราย)	13	20.63	-	-	13	12.62
เนื้อที่ปลูกต่อครัวเรือน(ไร่) ^{1/}	1.63	-	-	-	1.63	-
ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ (กั)	25.22	-	-	-	25.22	-
2. ถั่วเหลือง (ราย)	57	90.47	32	80.0	89	86.41
เนื้อที่ปลูกต่อครัวเรือน(ไร่) ^{1/}	2.36	-	1.18	-	1.93	-
ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ (กั)	12.04	-	8.07	-	11.18	-
3. นาปรัง (ราย)	-	-	15	37.50	15	14.56
เนื้อที่ปลูกเฉลี่ยต่อครัวเรือน(ไร่) ^{1/}	-	-	1.90	-	1.90	-
ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่	-	-	43.72	-	43.72	-
เนื้อที่ปลูกทั้งหมดเฉลี่ยต่อครัวเรือน(ไร่) ^{1/}	7.41	-	9.27	-	8.34	-

หมายเหตุ ( ) หมายถึง จำนวนร้อยละของจำนวนตัวอย่างทั้งหมด

^{1/} ครัวเรือนในที่นี้หมายถึงจำนวนครัวเรือนที่ปลูกพืชชนิดนั้นๆ

จากการศึกษาพบว่ามีการใช้เมล็ดพันธุ์ที่ปลูกพืชในฤดูนี้เป็นจำนวน 103 ครัวเรือนหรือคิดเป็นร้อยละ 51.50 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมดและมีการใช้เมล็ดพันธุ์ที่ปลูกโดยเฉลี่ยครัวเรือนละ 2.34 ไร่ พืชที่ทำการปลูกกันมากที่สุดคือ ถั่วเหลือง นาปรัง และถั่วลิสง กล่าวคือมีผู้ปลูกถั่วเหลืองเป็นจำนวน 89 ราย นาปรัง 15 ราย และถั่วลิสงจำนวน 13 รายหรือคิดเป็นร้อยละ 37.50 และ 20.63 ของครัวเรือนที่ปลูกพืชในฤดูแล้งทั้งหมดตามลำดับ โดยที่ในเขตตำบลท่าผามีครัวเรือนที่ทำการปลูกพืชในฤดูแล้งเป็นจำนวนร้อยละ 63 ของจำนวนครัวเรือนตัวอย่างทั้งหมดในเขตนี้ มากกว่าในเขตตำบลแม่จาง ซึ่งมีจำนวนร้อยละ 40 ของครัวเรือนตัวอย่างทั้งหมดของตำบล โดยมีการใช้ที่ดินโดยเฉลี่ยครัวเรือนละ 2.57 ไร่ในเขตตำบลท่าผาและ 1.97 ไร่ในเขตตำบลแม่จาง พืชที่ปลูกกันมากในเขตตำบลท่าผาคือ ถั่วเหลืองและถั่วลิสง โดยมีผู้ปลูกเป็นจำนวนร้อยละ 90.47 และ 20.63 ของผู้ปลูกพืชในฤดูแล้งทั้งหมดในเขตนี้ตามลำดับ พันธุ์ถั่วเหลืองที่ใช้ปลูกในเขตนี้คือ พันธุ์ สจ. 4 และ สจ. 5 ซึ่งโดยเฉลี่ยแล้วแต่ละครัวเรือนจะใช้พื้นที่ในการปลูกเป็นจำนวน 2.36 ไร่ ไร่ได้รับผลผลิตโดยเฉลี่ยไร่ละ 12.04 ตัน มากกว่าที่ปลูกในเขตตำบลแม่จางซึ่งผลผลิตโดยเฉลี่ยต่อไร่เป็นจำนวน 8.07 ตัน พันธุ์ที่ใช้ในเขตนี้คือ พันธุ์ สจ. 4 และ สจ. 5 เช่นเดียวกับในเขตตำบลท่าผา โดยมีการใช้พื้นที่ในการเพาะปลูกเฉลี่ยครัวเรือนละ 1.18 ไร่ และมีผู้ปลูกเป็นจำนวนร้อยละ 80.0 ของจำนวนผู้ปลูกพืชในฤดูแล้งทั้งหมดในเขตนี้ น้อยกว่าในเขตตำบลท่าผาเช่นเดียวกับจำนวนพื้นที่ที่ปลูกโดยเฉลี่ยต่อครัวเรือน ส่วนถั่วลิสงนั้น จากตัวอย่างการสำรวจพบว่าไม่มีการปลูกในเขตตำบลแม่จาง ในขณะที่ตำบลท่าผามีเนื้อที่การปลูกโดยเฉลี่ยครัวเรือนละ 1.63 ไร่ ไร่ได้รับผลผลิตโดยเฉลี่ย 25.22 ตันต่อไร่

สำหรับการปลูกข้าวนาปรังนั้นจากการศึกษาพบว่ามีการปลูกเฉพาะในเขตตำบลแม่จาง โดยมีผู้ปลูกเป็นจำนวนร้อยละ 37.50 ของผู้ปลูกพืชในฤดูแล้งทั้งหมดในเขตนี้ พันธุ์ข้าวที่ใช้เป็นข้าวพันธุ์ กข. ซึ่งเป็นพันธุ์ที่ทางราชการให้การส่งเสริมทั้งสิ้น จำนวนพื้นที่ที่ใช้ในการเพาะปลูกนั้นโดยเฉลี่ยแล้วแต่ละครัวเรือนจะใช้พื้นที่เป็นจำนวน 1.9 ไร่ ไร่ได้รับผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่จำนวน 43.72 ตัน ยังคงต่ำกว่าจำนวนผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ของการปลูกข้าวนาปีในเขตเดียวกันเล็กน้อย

จากผลการศึกษาข้างต้นพบว่าสภาพการปลูกพืชของครัวเรือนเกษตรกรในทั้งสองตำบลนั้น ครัวเรือนเกษตรกรในเขตตำบลท่าผาจะมีการใช้ที่ดินเพื่อการปลูกพืชในฤดูฝนน้อยกว่า

ครว้ เรือนในเขตตำบลเม่นาจร แต่มีการใช้ที่ดินเพื่อการเพาะปลูกในฤดูแล้งมากกว่า โดยที่ การปลูกพืชในฤดูฝนนั้นมีจำนวนผู้ปลูกข้าวนาปีและข้าวโพดมากกว่าในเขตตำบลเม่นาจร ซึ่งมี จำนวนผู้ปลูกข้าวไร่มากกว่าในเขตตำบลท่าผา ผลผลิตที่ได้รับจากการปลูกพืชในฤดูฝนนั้น ใน เขตตำบลท่าผาได้รับผลผลิตต่อไร่ของพืชทุกชนิดสูงกว่าใน เขตตำบลเม่นาจรยกเว้นผลผลิตของ ข้าวไร่ นอกจากนี้การปลูกพืชในฤดูแล้งโดยเฉพาะอย่างยิ่งถั่วเหลืองซึ่งเป็นพืชหลักของทั้งสอง เขตนั้นได้ผลผลิตต่อไร่สูงใน เขตตำบลท่าผา โดยสูงกว่าใน เขตตำบลเม่นาจรเกือบเท่าตัว และ เมื่อรวมจำนวนพื้นที่ที่ใช้เพาะปลูกทั้งหมดแล้วพบว่าครว้ เรือนเกษตรกรใน เขตตำบลท่าผามีการ ใช้ที่ดินโดยเฉลี่ยครว้ เรือนละ 7.48 ไร่ น้อยกว่าเนื้อที่โดยเฉลี่ยที่ใช้เพาะปลูกใน เขตตำบลเม่นาจรซึ่งมีจำนวน 9.27 ไร่อยู่เล็กน้อย

นอกจากรายได้จากการปลูกพืชแล้วครว้ เรือนเกษตรกรทั้งสอง เขตยังมีรายได้จาก การเลี้ยงสัตว์เป็นแหล่งรายได้อีกแหล่งหนึ่ง ซึ่งได้ศึกษาพบว่า เกษตรกรในเขตนี้มีการเลี้ยงสัตว์ หลายประเภท ไก่ เป็ด โค กระบือ ไล่ สุกร และเป็ด สัตว์ที่นิยมเลี้ยงกันมากที่สุดคือสุกร โดยมีผู้เลี้ยงเป็นจำนวนถึงร้อยละ 69.5 ของจำนวนครว้ เรือนทั้งหมด รองลงมาคือ ไก่ เป็ด กระบือ และโค ซึ่งมีผู้เลี้ยงเป็นจำนวนร้อยละ 60.5, 42.0 และ 37.0 ของครว้ เรือน ทั้งหมดตามลำดับ อย่างไรก็ตามเกษตรกรในแต่ละเขตนิยมเลี้ยงสัตว์แตกต่างกัน โดยในเขต ตำบลท่าผามีครว้ เรือนที่เลี้ยงไก่เป็นจำนวนมากที่สุด คือมีเป็นจำนวนร้อยละ 57.0 ของครว้ เรือนตัวอย่างทั้งหมดในเขตนี้ โดยครว้ เรือนที่เลี้ยงมากที่สุดมีไก่เป็นจำนวน 30 ตัว เฉลี่ย ครว้ เรือนละ 7.19 ตัว แต่ยังคงน้อยกว่าในเขตตำบลเม่นาจร ซึ่งมีครว้ เรือนที่เลี้ยงไก่เป็น จำนวนร้อยละ 64.0 ของครว้ เรือนตัวอย่างในเขตนี้ และครว้ เรือนที่เลี้ยงมากที่สุดมีไก่เป็น จำนวน 35 ตัว เฉลี่ยครว้ เรือนละ 8.82 ตัว ในขณะที่ครว้ เรือนในทั้งสองเขตที่เลี้ยงสัตว์ ชนิดนี้โดยเฉลี่ยแล้วจะเลี้ยงเป็นจำนวนครว้ เรือนละ 4.88 และ 8.06 ตัว สำหรับครว้ เรือน ทั้งหมดและครว้ เรือนผู้เลี้ยงสัตว์ประเภทนี้ตามลำดับ ส่วนสัตว์ที่เกษตรกรในเขตตำบลเม่นาจร นิยมเลี้ยงมากที่สุดคือโคสุกร ซึ่งมีครว้ เรือนที่เลี้ยงเป็นจำนวนร้อยละ 87.0 ของครว้ เรือน ตัวอย่างทั้งหมดของตำบล ครว้ เรือนที่เลี้ยงมากที่สุดเลี้ยงเป็นจำนวน 22 ตัว เฉลี่ยครว้ เรือนละ 2.40 ตัว มากกว่าจำนวนครว้ เรือนที่เลี้ยงสุกรในเขตตำบลท่าผาซึ่งมีเป็นจำนวน ร้อยละ 52.0 ของจำนวนตัวอย่างทั้งหมดในเขตนี้ โดยครว้ เรือนที่เลี้ยงมากที่สุดมีสุกรเพียง 6 ตัว น้อยกว่าในเขตตำบลเม่นาจรมากแต่โดยเฉลี่ยแล้วจะน้อยกว่าเพียงเล็กน้อยเท่านั้นกล่าว

คือมีจำนวนสุกรเฉลี่ยต่อครัวเรือนผู้เลี้ยงเป็นจำนวน 1.75 ครัว สำหรับจำนวนสัตว์เลี้ยงประ-
เภทนี้เมื่อคิดเฉลี่ยจากจำนวนครัวเรือนทั้งสองเขตแล้ว พบว่าแต่ละครัวเรือนทำการเลี้ยงเป็น
จำนวน 1.50 และ 2.16 เมื่อคิดเฉลี่ยจากครัวเรือนทั้งหมดและครัวเรือนผู้เลี้ยงสัตว์ประเภ
นี้ตามลำดับ (ตาราง 3.3)

สัตว์ที่เลี้ยงกันมากเป็นอันดับรองลงมาได้แก่ ไก่และกระบือ โดยในเขตตำบลท่าผามี
จำนวนผู้เลี้ยงไก่อมากกว่าในเขตตำบลแม่जार (คิดเป็นร้อยละ 41.0 และ 33.0 ของจำนวน
ครัวเรือนทั้งหมดในเขตตำบลท่าผาและแม่जारตามลำดับ)

จะเห็นว่าสภาพการเลี้ยงสัตว์ของครัวเรือนเกษตรกรในแต่ละเขตมีความแตกต่าง
กัน ถึงแม้ว่าจะทำการเลี้ยงสัตว์ประเภทต่างๆ เช่นเดียวกันก็ตาม ทั้งนี้เนื่องจากเกษตรกรใน
แต่ละเขตมีความนิยมในการเลี้ยงสัตว์แต่ละชนิดในปริมาณที่แตกต่างกัน ซึ่งเขตตำบลแม่जारมี
จำนวนสัตว์เลี้ยงรวมทุกประเภทมากกว่าในเขตตำบลท่าผา และถึงแม้จะแยกพิจารณาประเภท
สัตว์ใหญ่ เช่น ไก่และกระบือ หรือสัตว์เล็ก เช่น ไข่ เป็ด และสุกร ก็จะได้ผลสรุปเช่นเดียว
กัน

โดยสรุปแล้ว โครงสร้างคานการเกษตรของครัวเรือนเกษตรกรทั้งสองเขตมีลักษณะ
โดยทั่วไปเป็นเช่นเดียวกัน คือมีการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ประเภทเดียวกัน รายได้จากการ
เกษตรส่วนใหญ่จะ ได้จากการปลูกพืช โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปลูกพืชในฤดูฝนซึ่งพืชหลักในฤดูนี้
ได้แก่ข้าวนาปี และข้าวไร่ โดยในเขตตำบลแม่जारมีการปลูกข้าวไร่มากกว่าในเขตตำบล
ท่าผา ซึ่งผลผลิตที่ไต่ส่วนใหญ่หรือทั้งหมดจะถูกเก็บไว้เพื่อใช้บริโภคในครัวเรือนส่วนพืชที่ทำ
รายได้เป็นเงินสดให้กับครัวเรือนได้แก่พืชที่ปลูกในฤดูแล้ง ซึ่งมีการปลูกถั่วเหลืองมากที่สุดและ
ผลผลิตที่ไต่คอไรในเขตตำบลท่าผานั้นสูงกว่าในเขตตำบลแม่जारมากพอควรนอกจากถั่วเหลือง
ซึ่งมีการปลูกมากในทั้งสองเขตแล้ว ยังมีการปลูกถั่วลิสงในเขตตำบลท่าผาและข้าวนาปีร้างใน
เขตตำบลแม่जारด้วย ถึงแม้ว่าการใช้ที่ดินเพื่อการปลูกพืชในฤดูฝนในเขตตำบลแม่जारจะมี
จำนวนมากกว่าในเขตตำบลท่าผามาก แต่การใช้ที่ดินเพื่อการปลูกพืชฤดูแล้งในเขตตำบลท่าผา
ก็มีจำนวนที่มากกว่าในเขตตำบลแม่जारมากเช่นกัน จึงทำให้จำนวนการใช้ที่ดินเพื่อการปลูกพืช
ตลอดปีของทั้งสองเขตมีความแตกต่างกันไม่มากนัก โดยในเขตตำบลแม่जारมีการใช้ที่ดินเป็น

ตาราง 3.3 การเลี้ยงสัตว์ของครัวเรือนตัวอย่าง

รายการ	โค	กระบือ	ไก่	สุกร	เป็ด
ผู้เลี้ยงสัตว์ (%)	37.0	42.0	60.5	69.5	2.0
-ท่าผา	41.0	28.0	57.0	52.0	3.0
-แมงจาร์	33.0	56.0	64.0	87.0	1.0
เลี้ยงมากที่สุด (ตัว)	52	16	35	22	5
-ท่าผา	52	16	30	6	5
-แมงจาร์	22	15	35	22	2
เฉลี่ย/ครัวเรือน (ตัว)	2.15	1.35	4.88	1.50	0.07
-ท่าผา	2.62	0.75	4.10	0.91	0.12
-แมงจาร์	1.68	1.94	5.65	2.09	0.02
เฉลี่ย/ครัวเรือนผู้เลี้ยง (ตัว)	5.81	3.20	8.06	2.16	3.50
-ท่าผา	6.39	2.67	7.19	1.75	4.00
-แมงจาร์	5.09	3.46	8.82	2.40	2.00

จำนวนมากกว่าเล็กน้อย นอกจากนี้ครว้เรือนเกษตรกรในเขตตำบลแม่जारยังมีการเลี้ยงสัตว์มากกว่าคows ไม่ว่าจะเป็นสัตว์ใหญ่หรือสัตว์เล็กสำหรับสัตว์ใหญ่ในเขตตำบลท่าสามมีครว้เรือนที่เลี้ยงโคมากกว่ากระบือ แต่ในเขตตำบลแม่जारนั้นจะเลี้ยงกระบือมากกว่าโค ส่วนสัตว์เล็กนั้นในเขตตำบลท่าสามจะมีครว้เรือนผู้เลี้ยงไก่เป็นจำนวนมากกว่า แต่ตำบลแม่जारจะมีจำนวนครว้เรือนที่เลี้ยงสุกรมากกว่า ซึ่งการเลี้ยงสัตว์ในเขตทั้งสองนั้นมีบางครว้เรือนที่เลี้ยงเป็นจำนวนมาก เช่น เลี้ยงโค ถึง 52 ตัว หรือเลี้ยงหมูถึง 22 ตัว เป็นต้น แต่โดยส่วนใหญ่แล้วการเลี้ยงสัตว์ของครว้เรือนจะมีจำนวนเพียงเล็กน้อย ทั้งนี้เนื่องจากการเลี้ยงสัตว์ในทั้งสองเขตนี้อาจมีลักษณะเป็นการเลี้ยงเพื่อใช้งานและบริโภคในครว้เรือนมากกว่าที่จะทำการค้า ลักษณะการเลี้ยงสัตว์โดยทั่วไปจึงเป็นการเลี้ยงแบบปล่อยซึ่งเป็นการเลี้ยงแบบพื้นบ้านที่ไม่มีการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยหรือใช้หลักวิชาการที่เหมาะสม

การถือครองที่ดินของครว้เรือน

เนื่องจากสภาพพื้นที่โดยทั่วไปของตำบลท่าสามและแม่जारมีลักษณะเป็นภูเขาและที่สูงมีที่ราบเชิงเขาและที่ราบริมฝั่งน้ำอยู่บ้าง ทำให้มีพื้นที่ที่สามารถใช้ทำนาได้เป็นจำนวนน้อยและส่วนใหญ่จะเป็นที่นาขั้นบันไดซึ่งมักมีลักษณะเป็นแปลงขนาดเล็กกลทลันกันเป็นขั้นๆ ตามลักษณะภูมิประเทศ ซึ่งพื้นที่ที่เป็นที่นาเหล่านี้มีจำนวนไม่เพียงพอต่อการเพาะปลูกเพื่อการยังชีพของครว้เรือน ทำให้มีการหักกลางดงป่าเพื่อใช้ปลูกพืชซึ่งเกษตรกรจะใช้ที่ดินที่เดิมเพียง 2-3 ปี ก็จะย้ายไปหักกลางดงป่าในบริเวณอื่นต่อไป จากการศึกษาพบว่าการถือครองที่ดินทุกประเภทของเกษตรกรในเขตนี้นี้มีจำนวนโดยเฉลี่ยครว้เรือนละ 8.50 ไร่ เป็นการถือครองที่นาโดยเฉลี่ยครว้เรือนละ 3.28 ไร่ และที่ไร่ครว้เรือนละ 3.85 ไร่ ที่เหลือเป็นการถือครองประเภทอื่น สำหรับในเขตตำบลท่าสามมีจำนวนถือครองโดยเฉลี่ยน้อยกว่าในเขตตำบลแม่जार คือมีจำนวน 7.06 ไร่ และ 9.95 ไร่ ตามลำดับ โดยที่ครว้เรือนเกษตรกรในเขตตำบลแม่जारมีจำนวนการถือครองโดยเฉลี่ยมากกว่าทั้งการถือครองที่นาและที่ไร่ กล่าวคือมีการถือครองเป็นจำนวนครว้เรือนละ 3.60 และ 4.71 ไร่ ในขณะที่ตำบลท่าสามมีการถือครองจำนวน 2.96 และ 2.99 ไร่ ตามลำดับ (ตาราง 3.4)

ตาราง 3.4 ข้อมูลเกี่ยวกับการถือครองที่ดิน ปี 2526 ของครัวเรือนตัวอย่าง

รายการ	ตำบลทพาคา		ตำบลแม่มาจร		รวมสองเขต	
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
การถือครองที่นา						
- เป็นเจ้าของ (ราย)	75	75.0	77	77.0	152	76.0
- ที่นาถือครองเฉลี่ยต่อครัวเรือน (ไร่) ^{1/}	2.96	-	3.60	-	3.28	-
- ที่นาถือครองเฉลี่ยต่อครัวเรือน (ไร่) ^{2/}	3.94	-	4.68	-	4.32	-
- เป็นผู้เช่า (ราย)	9	9.0	4	4.0	13	6.5
- จำนวนเนื้อที่นาที่เช่าเฉลี่ยต่อครัวเรือน (ไร่) ^{2/}	4.0	-	3.12	-		
- ไร่นาโดยไม่เคยเช่า (ราย)	6	6.0	7	7.0	13	6.5
- ไร่นาที่เช่าเฉลี่ยต่อครัวเรือน (ไร่) ^{2/}	2.16	-	3.25	-	3.73	-
การถือครองที่ไร่						
- จำนวนผู้ถือครองที่ไร่ (ราย)	60	60.0	93	93.0	153	76.5
- จำนวนเนื้อที่ถือครองเฉลี่ยต่อครัวเรือน (ไร่) ^{1/}	2.99	-	4.72	-	3.85	-
- จำนวนเนื้อที่ถือครองเฉลี่ยต่อครัวเรือน (ไร่) ^{2/}	4.98	-	5.06	-	5.03	-
ที่อยู่อาศัย						
- ที่อยู่อาศัยเฉลี่ยต่อครัวเรือน (ไร่) ^{1/}	0.57	-	0.49	-	0.53	-
การถือครองพื้นที่ทั้งหมด						
- การถือครองเฉลี่ยต่อครัวเรือน ^{1/}	7.06	-	9.96	-	8.50	-

หมายเหตุ 1/ หมายถึง ค่าเฉลี่ยจากจำนวนตัวอย่างทั้งหมด

2/ หมายถึง ค่าเฉลี่ยจากจำนวนตัวอย่างที่ถือครองเฉพาะประเภทนั้นๆ

การถือครองที่ไรของเกษตรกรนั้นพบว่ามีเกษตรกรจำนวน 153 ครัวเรือน ที่ทำการถือครองที่ดินประเภทนี้ หรือคิดเป็นร้อยละ 76.5 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมดโดยที่ครัวเรือนใน เขตตำบลแม่जारมีการถือครองที่ไรเป็นจำนวนมากกว่าทั้งจำนวนครัวเรือนและขนาดถือครอง โดยมีครัวเรือนที่ถือครองที่ไรเกือบทุกครัวเรือนคือเป็นจำนวนถึงร้อยละ 93.0 ของจำนวนครัวเรือนตัวอย่างทั้งหมดในเขตนี้ และการถือครองมีลักษณะการถือครองเพื่อการทำไร่เลื่อนลอยเกือบทั้งสิ้น ส่วนในเขตตำบลท่าเสาครัวเรือนที่ถือครองที่ไรเป็นจำนวนร้อยละ 60.0 ของจำนวนตัวอย่างของตำบล โดยในเขตนี้จะมีการถือครองในลักษณะการทำไร่เลื่อนลอยน้อยกว่า เนื่องจากโครงการพัฒนาลุ่มน้ำแม่แจ่มได้เข้าดำเนินการเพื่อให้เกษตรกรมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินทำกิน นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานของรัฐที่อยู่นอกโครงการฯ ได้เข้าครอบครองที่ดินและจัดสรรที่ดินให้เกษตรกรเข้าทำประโยชน์ได้ อย่างไรก็ตามการดำเนินการของหน่วยงานต่างๆ เพื่อให้ปริมาณการทำไร่เลื่อนลอยของเกษตรกร (ซึ่งเป็นเหตุให้มีการสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติอันมีค่าในแต่ละปีเป็นจำนวนมาก) ลดลงนั้น ยังทำได้ไม่ทั่วถึง ทำให้ยังคงมีการบุกรุกทำลายป่าเพื่อการทำไร่เลื่อนลอยอยู่มาก ถึงแม้ว่าจะมีจำนวนลชน้อยลงบ้างก็ตาม การเข้าถือครองที่ไรของเกษตรกรนั้นโดยเฉลี่ยแล้วแต่ละครัวเรือนจะเข้าครอบครองเป็นจำนวน 4-5 ไร่ ซึ่งครัวเรือนในเขตตำบลแม่जारจะมีการถือครองที่ไรมากกว่าเล็กน้อย คือจะถือครองโดยเฉลี่ย 5.06 ไร่ ในขณะที่ครัวเรือนในเขตตำบลท่าเสาถือครองเป็นจำนวน 4.98 ไร่

การเข้าถือครองที่ดินและเข้าทำประโยชน์อย่างต่อเนื่องของครัวเรือนนั้น ได้แก่การถือครองที่นาตามเหตุผลที่กล่าวแล้วข้างต้น ซึ่งการมีสิทธิถือครองที่ดินในที่นี้เกษตรกรอาจจะมีเอกสารสิทธิหรือไม่ก็ได้ เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่ในเขตสองตำบลเป็นป่าพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ แต่เกษตรกรได้เข้าครอบครองพื้นที่เหล่านั้นและทำประโยชน์อย่างต่อเนื่องเป็นเวลาหลายปี ทำให้พื้นที่ดังกล่าวหมดสภาพที่เป็นป่า และสิทธิการเข้าครอบครองที่ดินเหล่านั้นเป็นที่ยอมรับในหมู่เกษตรกรด้วยกันเอง ดังนั้นถึงแม้ว่าทางราชการจะไม่ได้ออกเอกสารสิทธิให้แต่ก็เป็นที่ยอมรับว่าเกษตรกรที่เข้าถือครองพื้นที่เหล่านั้น มีสิทธิในการเป็นเจ้าของโดยชอบธรรม จากการศึกษาได้พบว่าครัวเรือนตัวอย่างทั้งสองเขตมีครัวเรือนที่เป็นเจ้าของที่นาเป็นจำนวนทั้งสิ้น 152 ครัวเรือน หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 76.0 ของจำนวนครัวเรือนตัวอย่างทั้งหมด โดยที่ครัวเรือนในเขตตำบลแม่जार มีสิทธิเป็นเจ้าของที่นามากกว่าในเขตตำบลท่าเสาเล็กน้อย คือ

มีครัวเรือนคังกล่าวเป็นจำนวนร้อยละ 77.0 และ 75.0 ของครัวเรือนตัวอย่างทั้งหมดของแต่ละเขตตามลำดับ และในเขตตำบลท่าผานี้มีการเช่าที่นามากกว่าโดยพบว่ามีผู้เช่าเป็นจำนวนร้อยละ 9.0 ในขณะที่ตำบลแม่จางมีจำนวน 4.0 ของจำนวนตัวอย่างทั้งหมด ในแต่ละเขตตามลำดับ โดยมีขนาดการเช่าเฉลี่ยครัวเรือนละ 4.0 ไร่ มากกว่าในเขตตำบลแม่จางเล็กน้อย (เฉลี่ยครัวเรือนละ 3.12 ไร่) นอกจากนี้ยังมีการเช่าทำประโยชน์ในที่นาของผู้เช่า โดยไม่ต้องเสียค่าเช่าอยู่บ้าง และการเช่าทำประโยชน์ในลักษณะนี้มีในเขตตำบลแม่จางมากกว่าในเขตตำบลท่าผาแต่มากกว่ากันเพียงเล็กน้อย โดยมีจำนวนครัวเรือนที่เช่าทำประโยชน์ในลักษณะนี้ร้อยละ 7.0 และ 6.0 ของครัวเรือนทั้งหมดในแต่ละเขตตามลำดับ และโดยเฉลี่ยแล้วครัวเรือนในเขตตำบลแม่จางใช้เนื้อที่คังกล่าวเป็นจำนวน 3.25 ไร่มากกว่าในเขตตำบลท่าผาซึ่งมีจำนวน 2.16 ไร่ (ตาราง 3.5)

การถือครองที่ดินของครัวเรือนเกษตรกรทั้งสองเขต เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบโดยส่วนรวมแล้วจะเห็นได้ว่าในเขตตำบลแม่จางนั้นครัวเรือนเกษตรกรมีการถือครองที่ดินทั้งหมดมากกว่าในเขตตำบลท่าผา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการถือครองที่ไร่นั้นมีมากกว่าอย่างเห็นได้ชัด ส่วนการถือครองที่นานั้นจะมีจำนวนมากกว่าเพียงเล็กน้อย และมีจำนวนครัวเรือนที่เช่านาผู้อื่นทำน้อยกว่าเช่นเดียวกัน แต่ในขณะเดียวกันก็มีจำนวนครัวเรือนที่เช่าทำประโยชน์ในที่นาของผู้เช่า โดยไม่เสียค่าเช่ามากกว่าในเขตตำบลท่าผาเล็กน้อย ซึ่งจะเห็นได้ว่าในเขตตำบลตัวอย่างทั้งสองแห่งนั้น ไม่มีปัญหาในด้านการเช่าที่นาหรือการขาดแคลนที่ดินทำกินในช่วงเวลาที่ผ่านมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตตำบลแม่จางซึ่งมีการถือครองที่ไร่นั้นเป็นจำนวนมากและโอกาสที่จะทำการถือครองที่ไร่นั้นก็มีมากกว่าครัวเรือนเกษตรกรในเขตตำบลท่าผาคด้วย

ทรัพย์สินของครัวเรือน

เกษตรกรในเขตตำบลท่าผาและแม่จางมีวิถีความเป็นอยู่ เช่นเดียวกับเกษตรกรส่วนใหญ่ในเขตชนบทของภาคเหนือ ก็มีวิถีความเป็นอยู่อย่างง่าย ๆ ไม่ว่าจะเป็นที่อยู่อาศัย เครื่องประดับอาคารบ้านเรือนหรือเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ ภายในบ้าน ซึ่งมักก่อสร้างเองหรือซื้อหาจากสินค้าที่มีขายในท้องถิ่น ตลอดจนอาหารที่ใช้บริโภคประจำวันก็เป็นอาหารที่รับประทานได้จากวัตถุดิบที่หาได้ในท้องถิ่น จากการสำรวจพบว่าครัวเรือนเกษตรกรทั้งสองเขตโดยส่วน

ตาราง 3.5 การถือครองและการใช้ที่ดินของครัวเรือนตัวอย่าง

รายการ	ค่าเฉลี่ย		ค่า T	2- Tail Prob.
	ค่าปลูหาผา	ค่าปลูแมนางร		
การถือครองที่ดินทั้งหมด (ไร่)	7.06	9.96	-4.29	0.000 **
การถือครองที่นา (ไร่)	3.45	3.96	-1.16	0.248
การถือครองที่ไร (ไร่)	2.99	4.72	-3.54	0.001 *
การใช้ที่ดินปลูกพืชฤดูฝน (ไร่)	5.79	8.49	-4.67	0.000 **
การใช้ที่ดินปลูกพืชฤดูแล้ง (ไร่)	1.62	0.79	3.47	0.001 *
การใช้ที่ดินการปลูกพืชทั้งหมด (ไร่)	7.41	9.28	-2.90	0.004 *

หมายเหตุ เครื่องหมาย * หมายถึง มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่น 99 เปอร์เซ็นต์

** หมายถึง มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่น 100 เปอร์เซ็นต์

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright © by Chiang Mai University

All rights reserved

ใหญ่แล้ว ไม่มีทรัพย์สินที่มีมูลค่าสูงไว้ในครอบครอง ทรัพย์สินที่ครัวเรือนโดยส่วนใหญ่มีได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ เครื่องใช้ไฟฟ้า ทรัพย์สินที่มีมูลค่าประมาณ 300-400 บาท รองลงมาได้แก่ จักรเย็บผ้า, รถจักรยานยนต์, รถจักรยาน, เกวียน, เครื่องพ่นยา, รถไถ/อุปกรณ์ต่าง และรถกระบะ ตามลำดับ นอกจากนี้ก็มีทรัพย์สินอื่นบ้าง เช่น ตะเกียงเจ้าพายุ ไร่ นา เครื่องปั้นไฟ และเครื่องห่อผ้า เป็นต้น อย่างไรก็ตามการถือครองทรัพย์สินแต่ละประเภทมีปริมาณแตกต่างกันบ้างในแต่ละเขต โดยที่ครัวเรือนในเขตตำบลท่าผาที่มีวิทยุไว้ในครอบครองมีจำนวนร้อยละ 64.0 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมดในเขตนี้ น้อยกว่าในเขตตำบลแม่นาจร ซึ่งมีเป็นจำนวนร้อยละ 68.0 ของจำนวนตัวอย่างทั้งหมดของตำบล ส่วนทรัพย์สินอื่นๆ ของครัวเรือนระหว่างเขตทั้งสองจะแตกต่างกันไป โดยในเขตตำบลท่าผาจะมีรถจักรยานยนต์ เกวียน เครื่องพ่นยา และจักรเย็บผ้ามากเป็นอันดับรองลงมา และมีครัวเรือนที่มีทรัพย์สินดังกล่าวเป็นจำนวนร้อยละ 14.0, 10.0, 8.0 และ 8.0 ของครัวเรือนตัวอย่างทั้งหมดในเขตนี้ตามลำดับ ในขณะที่ครัวเรือนในเขตตำบลแม่นาจรมีทรัพย์สินประเภท จักรเย็บผ้า จักรยาน และจักรยานยนต์ มากเป็นอันดับรองลงมา โดยมีครัวเรือนที่มีทรัพย์สินที่มีมูลค่าสูงประเภทอื่นๆ เช่น รถไถ/อุปกรณ์ต่าง และรถกระบะนั้นทั้งสองตำบลมีจำนวนใกล้เคียงกัน โดยมีจำนวนครัวเรือนที่มีรถไถ/อุปกรณ์ต่าง เป็นจำนวนร้อยละ 4.0 ของตัวอย่างทั้งหมดในแต่ละตำบลเท่ากัน และมีครัวเรือนที่มีรถกระบะเป็นจำนวนร้อยละ 2.0 และ 3.0 ของจำนวนตัวอย่างทั้งหมดในแต่ละเขตตามลำดับ สำหรับในเขตตำบลแม่นาจรนั้นพบว่า มีครัวเรือนที่มีทรัพย์สินประเภทอื่นๆ อีก เช่น ไร่ นา และเครื่องปั้นไฟ เป็นต้น (ตาราง 3.6)

เมื่อเปรียบเทียบการถือครองทรัพย์สินของครัวเรือนทั้งสองเขตแล้ว พบว่าครัวเรือนในเขตตำบลแม่นาจรมีทรัพย์สินที่มีมูลค่าสูงเป็นจำนวนมากกว่าในเขตตำบลท่าผา และถ้าจะพิจารณาฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือนระหว่างตำบลทั้งสอง โดยใช้จำนวนทรัพย์สินมูลค่าสูงเป็นเกณฑ์แล้วสามารถกล่าวได้ว่าครัวเรือนเกษตรกรในเขตตำบลแม่นาจรมีฐานะทางเศรษฐกิจโดยรวมดีกว่าครัวเรือนเกษตรกรในเขตตำบลท่าผาเล็กน้อย

ตาราง 3.6 ข้อมูลแสดงทรัพย์สินของครัวเรือน ปี 2526

รายการ	ตำบลท่าผา		ตำบลแม่นาจร		รวมสองเขต	
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
วิทยุ	64	100.0	70	100.0	134	100.0
จักรเย็บผ้า	8	12.5	14	20.0	22	16.4
รถจักรยานยนต์	14	21.9	7	10.0	21	15.7
รถจักรยาน	1	1.6	13	18.6	14	10.4
เกวียน	10	15.6	-	-	10	7.5
เครื่องพ่นยา	8	12.5	1	1.4	9	6.7
รถไถ/อุปกรณ์ต่าง	4	6.2	4	5.7	8	6.0
รถกระบะ	2	3.1	3	4.3	5	3.7
ตะเกียงเจ้าพายุ	2	3.1	-	-	2	1.5
โรงสี	-	-	1	1.4	1	0.7
เครื่องปั่นไฟ	-	-	1	1.4	1	0.7
เครื่องทอผ้า	-	-	1	1.4	1	0.7

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 Copyright© by Chiang Mai University
 All rights reserved

ภาวะหนี้สินของครัวเรือน

การพิจารณาถึงฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือนเกษตรกรนั้น สามารถดูได้จาก ภาวะหนี้สินค้างชำระของครัวเรือนได้อีกทางหนึ่ง จากการศึกษาได้พบว่าภาวะหนี้สินของ เกษตรกรของทั้งสองเขตจะมีทั้งที่เกิดจากการกู้ยืมเงินสดและการกู้ยืมสิ่งของ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ชาวจากตัวอย่างการสำรวจพบว่า มีครัวเรือนที่มีภาวะหนี้สินทั้งสิ้นจำนวน 48 ราย คิดเป็น ร้อยละ 24 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด โดยมีครัวเรือนที่กู้เป็นเงินสดจำนวน 44 รายและ เป็นสิ่งของจำนวน 7 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 91.7 และ 14.6 ของครัวเรือนที่มีภาวะหนี้สิน ทั้งหมดซึ่งโดยเฉลี่ยแล้วแต่ละครัวเรือนจะมีกู้ยืมเป็นเงินสดเป็นจำนวน 3,465.68 บาท และ เป็นสิ่งของคิดเป็นมูลค่า 935.71 บาท สำหรับในแต่ละเขคนั้นพบว่าครัวเรือนในเขตแม่จามมี ภาวะหนี้สินเป็นจำนวนมากกว่าในเขตคำบลท่าผามาก โดยมีครัวเรือนเป็นจำนวนร้อยละ 33.0 ของครัวเรือนตัวอย่างทั้งหมด ยังคงมีหนี้สินค้างชำระอยู่ในวันที่ทำการสำรวจในขณะที่ในเขต คำบลท่าผามีครัวเรือนที่มีหนี้สินค้างชำระเพียงร้อยละ 15.0 ของครัวเรือนตัวอย่างทั้งหมดในเขต นี้ อย่างไรก็ตามในจำนวนครัวเรือนทั้งหมดที่มีภาวะหนี้สินค้างชำระนั้น ส่วนใหญ่คือประมาณ 78.79 ของจำนวนครัวเรือนตัวอย่างที่มีภาวะหนี้สินในเขตคำบลแม่จามเป็นครัวเรือนที่มีหนี้สิน ไม่เกิน 1,100 บาท หรือโดยเฉลี่ยแล้วจะมีหนี้สินเพียงครัวเรือนละ 484.23 บาท ในขณะที่ จำนวนหนี้สินค้างชำระโดยเฉลี่ยของครัวเรือนที่มีหนี้สินทั้งหมดมีจำนวนถึง 3,419.67 บาท ส่วน ในเขตคำบลท่าผานั้นครัวเรือนที่มีหนี้สินค้างชำระมีหนี้สินโดยเฉลี่ยครัวเรือนละ 3,564.29 บาท แต่โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 66.67 ของผู้มีภาวะหนี้สินทั้งหมดที่เป็นตัวอย่างในเขตคำบลท่าผานั้น มี หนี้สินค้างชำระไม่เกินครัวเรือนละ 3,000 บาท หรือโดยเฉลี่ยแล้วจะมีหนี้สินครัวเรือนละ 1,790 บาท (ตาราง 3.7)

สำหรับการกู้ยืมสิ่งของนั้นพบว่าในเขตคำบลแม่จามมีจำนวนครัวเรือนการกู้ยืมมากกว่าเขตคำบลท่าผา เช่นเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกู้ยืมข้าว ซึ่งมีการกู้ยืมโดยเฉลี่ยเป็น จำนวน 38 ถึงต่อครัวเรือน ซึ่งอัตราการชำระคืนนั้นจะมีอัตราตั้งแต่ร้อยละ 20 (ใช้กิน 2 ถึงต่อการยืมข้าว 10 ถัง) ไปจนถึงร้อยละ 50 (ใช้กิน 5 ถึงต่อการยืมข้าว 10 ถัง) การกู้ยืมสิ่งของในเขตนี้มีเป็นจำนวนร้อยละ 15.10 ของจำนวนผู้มีภาวะหนี้สินทั้งหมดในเขตนี้ โดยที่คำบลท่าผามีผู้กู้ยืมในลักษณะนี้จำนวนร้อยละ 13.3 ของผู้มีภาวะหนี้สินทั้งหมดของตำบล

ตาราง 3.7 ข้อมูลเกี่ยวกับภาระหนี้สินของครัวเรือน ปี 2526

รายการ	ตำบลนาผา		ตำบลแมนاجر		รวมสองเขต	
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
จำนวนผู้มีภาระหนี้สิน(ราย)	15	15	33	33	48	24
แหล่งเงินทุน						
-ญาติ (ราย)	8	(53.3)	16	(48.5)	24	(50)
-เพื่อนบ้าน(ราย)	3	(20)	2	(6.1)	5	(10.4)
-หอคา (ราย)	1	(6.7)	1	(3)	2	(4.2)
-สถาบันเกษตรกร(ราย)	4	(26.7)	15	(45.4)	19	(39.6)
ประเภทสินเชื่อ						
-เงินสด(ราย)	14	(93.3)	30	(90.9)	44	(91.7)
-เฉลี่ยต่อราย(บาท) ^{1/}	3,564.29	-	3,419.67	-	3,465.68	-
-สิ่งของ (ราย)	2	(13.3)	5	(15.1)	7	(14.6)
-เฉลี่ยต่อราย(บาท) ^{1/}	900	-	950	-	935.71	-
วัตถุประสงค์การกู้						
-ใช้จ่าย(ราย)	6	(40)	26	(78.8)	32	(66.7)
-รักษาพยาบาล(ราย)	3	(20)	2	(6.1)	5	(10.4)
-เพื่อการเกษตร(ราย)	6	(40)	6	(18.2)	12	(25.0)
ระยะเวลาการกู้						
-ไม่มีกำหนด(ราย)	9	(60)	14	(42.4)	23	(47.9)
-6 เดือนและต่ำกว่า(ราย)	1	(6.7)	5	(15.1)	6	(12.5)
-1 ปี (ราย)	5	(33.3)	7	(21.2)	12	(25.0)
-มากกว่า 1 ปี (ราย)	-	-	7	(21.2)	7	(14.6)
หลักประกันการกู้						
-ไม่มี (ราย)	11	(73.3)	31	(93.9)	42	(87.5)
-มี (ราย)	4	(26.7)	2	(6.1)	6	(12.5)
อัตราดอกเบี้ยคอปปี						
-ไม่มี (ราย)	6	(40)	9	(27.3)	15	(31.3)
-12% และต่ำกว่า(ราย)	5	(33.3)	2	(6.1)	7	(14.6)
-36% และต่ำกว่า(ราย)	2	(13.3)	20	(60.6)	22	(45.8)
-48% และสูงกว่า(ราย)	3	(20)	3	(9.1)	6	(12.5)

หมายเหตุ ( ) หมายถึง ร้อยละของจำนวนผู้มีภาระหนี้สิน

1/ หมายถึง เฉลี่ยจากจำนวนผู้กู้ในแต่ละประเภท

ซึ่งหนี้สินค้างชำระจากการกู้ยืมประเภทที่มีจำนวนเฉลี่ยต่อครัวเรือนใกล้เคียงกันทั้งสองตำบล คือ คิดเป็นมูลค่า 900 บาท ในเขตตำบลท่าผาและ 950 บาท ในเขตตำบลแม่जार

แหล่งเงินกู้แหล่งใหญ่ของเกษตรกรทั้งสองเขตคือ ญาติพี่น้องโดยในเขตตำบลท่าผา จะมีครัวเรือนที่กู้ยืมจากแหล่งเงินกู้ประเภทนี้เป็นจำนวนร้อยละ 53.3 ของครัวเรือนที่มีภาระหนี้สินค้างชำระในเขตนี้และร้อยละ 48.5 ในเขตตำบลแม่जार แหล่งเงินกู้แหล่งอื่นๆ ที่มีความสำคัญรองลงมาได้แก่สถาบันเกษตรกร เช่น สหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ในลักษณะต่างๆ เพื่อนบ้านและพ่อค้าตามลำทับ ซึ่งลำทับความสำคัญของแหล่งเงินกู้ต่างๆ เหล่านี้มีลำทับความสำคัญเช่นกันทั้งสองเขต

การกู้ยืมเงินของเกษตรกรนั้นส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เพื่อการใช้จ่ายและการเกษตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตตำบลท่าผานั้นมีผู้ที่ทำการกู้ยืมเพื่อวัตถุประสงค์ทั้งสองเป็นจำนวนร้อยละ 40.0 ของครัวเรือนที่มีภาระหนี้สินเท่ากัน ส่วนตำบลแม่जारนั้นมีครัวเรือนที่กู้ยืมเพื่อการใช้จ่ายในครัวเรือนเป็นจำนวนมากกว่าคือร้อยละ 78.8 ของตัวอย่างทั้งหมดที่มีภาระหนี้สิน และเพื่อใช้ในการผลิตทางการเกษตรเพียงร้อยละ 18.2 ของจำนวนครัวเรือนประเภทเดียวกัน ส่วนที่เหลือเป็นการกู้เพื่อวัตถุประสงค์อื่นๆ เช่น เพื่อการรักษาพยาบาล เป็นต้น

สำหรับระยะเวลาในการชำระหนี้พบว่า โดยส่วนใหญ่แล้วจะไม่มีกำหนดระยะเวลาไว้ กล่าวคือมีครัวเรือนที่กู้ยืมโดยไม่มีกำหนดระยะเวลาในการส่งคืนเป็นจำนวนร้อยละ 60.0 และ 42.4 ของผู้มีภาระหนี้สินในเขตตำบลท่าผาและแม่जार ตามลำทับ ส่วนที่มีการกำหนดระยะเวลารองลงมา คือมีครัวเรือนเป็นจำนวนร้อยละ 33.3 และ 21.2 ของครัวเรือนตัวอย่างที่มีภาระหนี้สินทั้งหมดของตำบลท่าผา และแม่जारตามลำทับ ส่วนครัวเรือนที่กู้ยืมโดยเงื่อนไขการชำระคืนในช่วงระยะเวลาอื่นๆ นั้น อาจจะใช้เงื่อนไขการชำระคืนใน 6 เดือน หรือมากกว่า 1 ปี หรือเงื่อนไขอื่นซึ่งในเขตตำบลแม่जारมีครัวเรือนที่กู้ยืมโดยมีเงื่อนไขชำระคืนมากกว่า 1 ปี อยู่เป็นจำนวนร้อยละ 21.2 ของครัวเรือนที่มีภาระหนี้สินทั้งหมดของตำบล ซึ่งเป็นจำนวนที่เท่ากันกับเงื่อนไขการส่งชำระคืนใน 1 ปี

การกู้ยืมเงินของครัวเรือนในทั้งสองเขตนั้นส่วนใหญ่ไม่ต้องใช้หลักประกันใดๆ โดยพบว่า มีครัวเรือนที่มีภาระหนี้สินเป็นจำนวนร้อยละ 73.3 และ 93.9 ของครัวเรือนตัวอย่างที่มีหนี้สินค้างชำระทั้งหมดของตำบลท่าผาและแม่जारตามลำทับ ทั้งนี้เนื่องจากแหล่งเงินกู้ของ

เกษตรกรนั้นในแง่ ญาติ พี่น้อง และสถาบันเกษตรกรที่เกษตรกรเป็นสมาชิกอยู่ การกู้ยืมเงินจึงไม่จำเป็นต้องใช้หลักประกันแต่อย่างใด นอกจากนี้การกู้ยืมในตำบลท่าผานั้นส่วนใหญ่คือร้อยละ 40.0 ของผู้ทั้งหมดไม่คงเสียดอกเบี้ยในขณะที่ครัวเรือนที่มีหนี้สินส่วนใหญ่ของตำบลแม่จางคือร้อยละ 60.6 ของครัวเรือนที่มีหนี้สินคงจ่ายดอกเบี้ยในอัตราสูงคือมากกว่าร้อยละ 12.0 จนถึงร้อยละ 36.0 ส่วนการกู้โดยไม่คงเสียดอกเบี้ยนั้นมีเป็นจำนวนร้อยละ 27.3 ของครัวเรือนที่เป็นหนี้ ซึ่งเป็นสัดส่วนที่น้อยกว่าในเขตตำบลท่าผามาก

โดยสรุปแล้วในเขตตำบลแม่จางมีครัวเรือนที่มีหนี้สินค้างชำระจนถึงวันสำรวจเป็นจำนวนมากกว่าในเขตตำบลท่าผา แต่จำนวนหนี้สินโดยเฉลี่ยต่อครัวเรือนมีน้อยกว่า แหล่งเงินกู้ที่สำคัญของครัวเรือนทั้งสองเขตนั้นเป็นแหล่งเงินกู้ประเภทเดียวกันคือจากญาติพี่น้อง โดยมีวัตถุประสงค์การกู้เพื่อใช้จ่ายสำหรับอุปโภค-บริโภคในครัวเรือนและการเกษตรเป็นสำคัญ และส่วนใหญ่จะเป็นการกู้ยืมโดยไม่มีการกำหนดระยะเวลาส่งคืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตตำบลแม่จางนั้น นอกจากการที่ครัวเรือนที่มีภาระหนี้สินส่วนใหญ่กู้ยืมโดยไม่มีการกำหนดเวลาแล้ว ยังมีครัวเรือนที่กู้ยืมภายใต้เงื่อนไขการชำระคืนนาน 1 ปี และมากกว่าอีกเป็นจำนวนเท่ากัน นอกจากนี้การกู้ยืมยังสามารถทำได้โดยไม่ต้องมีหลักประกันเงินกู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตตำบลแม่จางนั้น เกือบทุกครัวเรือนสามารถกู้เงินได้โดยไม่ต้องมีการใช้หลักประกันใดๆ ส่วนการคิดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ในเขตตำบลแม่จางมีการคิดอัตราดอกเบี้ยสูงกว่าในเขตตำบลท่าผาซึ่งมีจำนวนครัวเรือนส่วนใหญ่ที่มีภาระหนี้สินกู้เงินโดยไม่ต้องเสียดอกเบี้ย

จากการวิเคราะห์ลักษณะทั่วไปของครัวเรือนตัวอย่าง ปรากฏว่าครัวเรือนในพื้นที่ทำการศึกษามีขนาดของครัวเรือนโดยเฉลี่ยแล้วไม่ใหญ่นัก (5-6 คน) สมาชิกของครัวเรือนส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาในภาคบังคับ (ประถมศึกษาปีที่ 4) และสมาชิกจำนวนประมาณร้อยละ 60 ถึง 70 ของสมาชิกครัวเรือนโดยเฉลี่ย เป็นกำลังแรงงานที่หารายได้ให้กับครัวเรือน ทั้งยังปรากฏว่า โดยเฉลี่ยแล้ว โครงสร้างเกี่ยวกับสมาชิกครัวเรือนในเขตตำบลท่าผาและแม่จางมีความคล้ายคลึงกันมาก ซึ่งก็เป็นเช่นเดียวกับโครงสร้างของรายได้จากการเกษตรของครัวเรือน ที่มีรายได้หลักจากการปลูกพืช โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้าว และรายได้บางส่วนจากการเลี้ยงสัตว์ และผลผลิตส่วนใหญ่จะถูกเก็บไว้เพื่อใช้บริโภคภายในครัวเรือน สำหรับการถือครองที่ดิน

ของคร้วเรือนั้น จะมีการถือครองทั้งที่นาและที่ไร่ (การถือครองที่ไร่ส่วนใหญ่เป็นการถือครองในลักษณะของการทำไร่เลื่อนลอย) ซึ่งโดยเฉลี่ยแล้วจะมีการถือครองที่ไร่เป็นจำนวนมากกว่าที่นาเล็กน้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตตำบลแมนาจรพบว่าการถือครองโดยเฉลี่ยมากกว่าในเขตตำบลท่าผา ส่วนทรัพย์สินของคร้วเรือนตัวอย่างนั้น โดยส่วนใหญ่แล้วจะไม่มีทรัพย์สินที่มีมูลค่าสูงในครอบครอง นอกจากนี้ปรากฏว่ามีคร้วเรือนตัวอย่างบางส่วน (ร้อยละ 24 ของตัวอย่างทั้งหมด) มีภาระหนี้สินที่ค้างชำระ ซึ่งส่วนใหญ่เกษตรกรจะกู้ยืมจากญาติ และโดยเฉลี่ยแล้วคร้วเรือนทั้งสองเขตมีภาระหนี้สินใกล้เคียงกัน.

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved